

नेपालको कृषि क्षेत्रको सुधार -आजको आवश्यकता

मदन राई

आजको यथार्थ

कृषि प्रधान देश नेपालले खानेचिज हिजो निर्यात गर्थ्यो आज आयात गर्छ

बाहिर देशबाट नेपाल आउने खाने र अन्य चिज

खाने समान	आयात प्रतिशत	लगाउने समान	आयात प्रतिशत	अन्य समान	आयात प्रतिशत
खाने चिज (कृषि)	१०-२०	लाउने लुगा (कृषि)	९६	निर्माण सामग्री	७०
चामल	५	कपास	९९.९९	चलाउने मालमत्ता	९०
आलु	१०	धागो	९९	पकाउने चुला -शहरमा)	७०
प्याज	९०	कपडा निसिलाएका	९९	भाँडावर्तन	९०
माछा	९०	तयारी पोशाक	९०	ओढ्छ्यान	९०
दाना	५०	जुत्ता	९५	सवारी साधन	१००
				टिभी कम्प्युटर	१००

आजको यथार्थ

हिजोको निर्वाहमूख नेपाली समाज आज आधुनिक हुँदै गएको छ, खेतीको आमदानीले परिवारको खर्च पुग्दैन त्यसैले जमीन जोत्न छाडेर सक्ने जति विदेश पलायन हँदैछन्, देशको २० प्रतिशत जमीन बाँफिएको छ, यो क्रम जारी छ।

एक नेपाली परिवारलाई चाहिने सरदर खर्च

खर्चको किसिम	बार्षिक खर्च प्रति परिवार (₹)	कुलखर्चको प्रतिशत
खाना	७५०००	५०
शिक्षा (२ बच्चा)	१५०००	१०
लुगा	१२०००	८
घर सुधार	१०५००	७
इन्धन	१०५००	७
मालमत्ता	७५००	५
स्वास्थ्य	४५००	३
संचर र यातायात	६०००	४
विद्युत र पानी	४५००	३
अन्य	४५००	३
जम्मा	१५००००	१००

आजको यथार्थ

आज ७० प्रतिशत बढी तरकारी, १५ प्रतिशत मकै र ७० प्रतिशत फूलको वीउ विदेशबाट आउँछ। धानको वीउ पनि आउन थालेको छ। स्थानिय जातहरु चाँडोचाँडो लोप हुदैछन्। १० वर्ष अगाडीसम्म नेपालले वीउ बहिर पठाउँथ्यो।

के के छ हामीसंग

- १२ लाख हेक्टर सबै सिचाई गर्न सकिने जमीन छ जसमा धान र बाली, मकै, गहुँ, दलहन वा तेलहनमध्ये एक बाली लिन सक्छौं
- खाद्यान्न र नगदे बाली दुवैको आन्तरिक, क्षेत्रीय र अन्तर्राष्ट्रिय बजार राम्रो रहेको छ। हिमाली भेगमा उत्पादन भएको जैविक खाना भनेर प्रचार गर्न सकियो भने भनै कति होला ?
- सेताम्ले हिमाल संसारको छानो, हरियो पहाड र पहेँलपुर तराई मधेशको भूगोल, बुद्ध जन्मेको देश, हिन्दुधर्मको आरध्मे थलो, थुप्रै आदिवासीले मानिआएको प्राकृतिक धर्म संस्कार र संस्कृतिको विविधता हेर्न संसारका सबै मानिस रहर गर्दछन्।

के के छैन?

- अनुसन्धानको व्यवस्था छैन
- कृषि भूमि नीति समय सापेक्ष छैन
- कृषि नीति किसानमूखि र उत्पादन मूखि छैन
- कृषि विकास प्रशासन आधुनिक छैन
- बजार सूचना छैन
- सरकारी आर्थिक कूटनीति छैन

नेपालले गर्नुपर्ने कामहरु

१. कृषि अनुसन्धानलाई प्राथमिकता दिईनुपर्ने

- उत्पादकत्व धान र मकैको ५ टन, गहुँको ४ टन, आलु, तरकारी र फलफूलको ३० टन प्र हेक्टर पुर्याउने
- जीन बैंक अनिवार्य स्थापना गर्ने
- अनुसन्धानमा सरकारी, गैर सरकारी, निजी क्षेत्र, किसान लाई समावेस गर्ने
- नयाँ जातको उत्पादन अधिकारको व्यवस्था गर्ने
- आन्तरिक खर्चबाट संचालन गर्ने

२. कृषि नीति उत्पादन र किसान मूखि बन्नुपर्छ

- उत्पादकत्व बढाउने लगानी नीति र खाद्यान्न र नगद सुरक्षाको हुने
- किसानको हित गर्ने (परेमा अनुदान, भन्सार सूविधा आदि)
- नेपालको कृषि विकास कृषि पर्यटनसंग जोड्नु पर्छ
- कृषि शिक्षा माटोमूखि हुनुपर्छ

३. कृषिको संगठन समय अनुकूल हुनुपर्ने

- केन्द्रीय र प्रान्तीय तहमा कृषि मन्त्रालय
- अन्नवाली, वागवानी, पशु र माछाको छट्टै विभाग गर्दै अनुसन्धानको काम आआफैले केन्द्रीय र प्रान्तीय तहमा गर्ने
- कृषि प्रसार र सूचनाको काम प्रान्तीय तहमा गर्ने

४. कृषि विकास प्रशासन समय अनुकूल हुनुपर्ने

- सरकारको भूमिका पहिला सहजकर्ता, दोश्रो अनुगमनकर्ता र तेश्रो नियन्त्रणकर्ता हुनु पर्छ
- कर्मचारीले किसान र सरोकारवालालाई साम्केदार साथीको रुपमा सहयोग गर्नु पर्छ
- कागजमा लक्ष पुरा गर्ने भन्दा यथार्थ उत्पादन गर्ने संस्कार बसाउन सक्नुपर्छ

५. उत्पादनक्षेत्र देखि बजारसम्म पूर्वाधार विकास

- मोटर सडक, जलमार्ग र हवाई यातायात
- विजुली, टेलिफोन र इन्टरनेट
- संकलन र विक्री केन्द्रहरु
- कोल्ड स्टोर र प्रशोधन केन्द्रहरु
- बजार सूचना केन्द्र

अन्तमा

गर्यौ भने केही त हुन्छ नै,
गरेनौ भने केहीपनि हुदैन,
बोल्ने भन्दा लेख्ने गरौ,
लेख्ने भन्दा गर्ने गरौ,
कृषिको काम माटोमा गरौ
जानेको काम ईमान्दार भै गरौ
ठेकिएको काम जवाफदेही भै गरौ